

SELETUSKIRI

Eesti seisukohad, mis käsitlevad LGBTIQ strateegia uuendamist peale 2025. aastat

Sissejuhatus

“Võrdsuse liidu” saavutamine on Euroopa Komisjoni (edaspidi *komisjon*) presidendi Ursula von der Leyeni üks prioriteetidest aastateks 2024-2029, rõhutades EL-i pühendumust tagamaks kõigile võrdsed õigused. Seega töötab komisjon välja uuendatud strateegiat, et võidelda LGBTIQ inimeste ebavõrdsusega.

Konsultatsiooni eesmärk on, tuginedes 2020-2025 LGBTIQ strateegiaga saavutatud edusammudele, koguda sisendit liikmesriikide asutustelt, et valmistada ette uus LGBTIQ võrdsuse strateegia. [Konsultatsiooni](#) jagati otse liikmesriikide esindajatele LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste alarühmas ning sellele on võimalik vastata igast liikmesriigist ühel korral.

2020-2025 LGBTIQ võrdsuse strateegia fookuses on neli sammast:

- võitlus diskrimineerimisega;
- LGBTIQ inimeste turvalisuse tagamine;
- LGBTIQ inimesi kaasava ühiskonna ehitamine;
- LGBTIQ inimeste võrdsuse eestvedamine üle maailma.

Komisjon arvestab liikmesriikidelt kogutud sisendeid edasises töös uue LGBTIQ strateegia loomisel, mistõttu on oluline Eesti riigi arvamust selgelt väljendada.

Eesti seisukohtade koostamisel ja küsimustikule vastamisel lähtume varasematest Vabariigi Valitsuse heaks kiidetud strateegilistest dokumentidest:

- *Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteetidid 2023-2025 (heaks kiidetud 22.05.2023 Vabariigi Valitsuse istungil);*
- *Heaolu arengukava 2023-2030 (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 23.02.2023 istungil);*
- *Inimõigusdiplomaatia alused ja tegevuskava.*

Eeltoodud varasemad seisukohad on jätkuvalt aktuaalsed ning seisukohtade koostamisel on arvestatud nendes sisalduvat põhisuunda. Eestil on sõnastatud üldised võrdsete võimaluste edendamise põhimõtted, mida Eesti enda Euroopa Liidu poliitikas jälgib. Samas puuduvad täpsemad seisukohad, et kuidas edendada LGBTIQ-inimeste võrdseid võimalusi erinevates Euroopa Liidu poliitika valdkondades ning mis on selles kontekstis Eesti jaoks olulised teemad. Seisukohad aitavad seega täpsustada üldist võrdsete võimaluste edendamise põhimõtteid LGBTIQ-inimeste kontekstis.

Konsultatsioonis on kokku 20 küsimust ning need on jaotatud neljaks osaks: 1) LGBTIQ võrdsuse strateegia peale 2025. aastat – võtmeprioriteetid, 2) LGBTIQ võrdsuse strateegia peale 2025. aastat – tugi liikmesriikidele; 3) LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste alarühm; 4) LGBTIQ riigisisene tegevuskava või strateegiad.

Eesti peab oluliseks, et LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste tagamiseks oleks Euroopa Liidu prioriteetideks LGBTIQ-inimesi kaasava ühiskonna loomine, LGBTIQ-inimeste vastase diskrimineerimise takistamine, LGBTIQ-inimeste turvalisuse tagamine ning LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste edendamine üleilmselt. EL peab toetama liikmesriike LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste edendamisel ning diskrimineerimise vastu seismisel kõigis ühiskonnaelu valdkondades. EL peab vastu seisma internetis ja tehisintellekti (AI) süsteemides aset leidvale kallutatusel ja diskrimineerimisele ning toetama liikmesriike ennetamaks vaenukõne ja -kuritegusid, LGBTIQ-noorte ja -laste kiusamist (sh internetis) ning LGBTIQ-ürituste turvalisuse tagamisel. Peame oluliseks, et EL aitaks tõhustada LGBTIQ-inimestest kuriteoohvritele pakutavaid tugiteenuseid ning tagada LGBTIQ-inimestest varjupaigataotlejate õigused. Eesti näeb Euroopa Liidul olulist rolli takistamaks intersooliste inimeste suguelundite moonutamise- ja ümberpööramise praktikaid (conversion practices).

LGBTIQ-inimesi kaasava ühiskonna loomiseks tuleb tõkestada LGBTIQ-inimeste vastaseid narratiive ning tõrjuda ja suurendada teadlikkust soostereotüüpidest. Eesti soovib, et EL looks LGBTIQ-kodanikuühiskonnale ja nende inimõiguste kaitsjatele toetava keskkonna. EL-il on oluline roll LGBTIQ-perekondade, seal kasvavate laste ning LGBTIQ-laste õiguste tagamisel. Samuti trans-, intersooliste- ja mittebinaarsete inimeste tunnustamise edendamisel. Eesti jaoks on oluline, et EL edendaks üleilmselt LGBTIQ-inimeste võrdseid võimalusi ja nende inimõigusi. Seda muuhulgas läbi erinevate rahvusvaheliste koostööformaatide. Eesti näeb EL-il olulist rolli LGBTIQ-kodanikuühiskonna ja nende inimõiguste kaitsjate turvalisuse tagamisel. Samuti LGBTIQ-inimeste vastase desinformatsiooni ja teabe moonutamise takistamisel. Liikmesriikide toetamisel neis püüdlustes peab Eesti oluliseks, et EL rahastaks liikmesriikide algatusi ja projekte, edendaks võrdsete võimaluste tagamiseks vajalike andmete kogumist, aitaks kaasa liikmesriikide vahelise kogemuste vahetamisele, pakuks koolitusi ja teisi võimekust suurendavaid tegevusi ning looks pikaajalise LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste strateegia.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi võrdsuspoliitika osakonna nõunik Taavi Talupuu (taavi.talupuu@mkm.ee) ning EL ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik Triinu Nurmjõe (triinu.nurmjoe@mkm.ee).

Seisukohtadel on positiivne mõju LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste edendamisele Euroopa Liidu tasandil kõikides poliitika valdkondades. 2025. aasta kevadel avaldas ILGA Europe ülevaate, kui kaitstud on LGBTIQ-inimeste õigused Euroopas. Selles avaldus murettekitav trend, mille kohaselt rünnatakse üle Euroopa LGBTIQ-inimeste õigusi ja vabadusi. Taoliste rünnakute eesmärgiks ei ole vaid LGBTIQ-inimeste õiguste ja vabaduste piiramine ning ebavõrdse kohtlemise lubatavaks muutmine. Tegemist osa on laiemast üleilmsest trendist piirata inimeste põhivabadusi, millest viimasel aastal on Euroopas kõige suurema löögi all olnud õigus meelt avaldada ja õigus poliitilisele eriarvamusele.¹

¹ ILGA Europe. Press release: UK joins Hungary and Georgia with the Biggest Drops on Annual LGBTI Rights Ranking. 2025. [Press release: UK joins Hungary and Georgia With the Biggest Drops on Annual LGBTI Rights Ranking | ILGA-Europe](#)

LGBTIQ-inimeste õiguste kaitsmise ja edendamise läbi kaitseme ja edendame kõigi inimeste õigusi. Seda seetõttu, kuna meil kõigil on seksuaalne sättumus, sooline eneseväljendus, sooline identiteet ja sootunnused. Eesti selgele toetusele Euroopa Liidu kõigis poliitikavaldkondades LGBTIQ-inimeste võrdseid võimalusi edendada on sellest tulenevalt väga olulise positiivse mõjuga. Eesti aitab sellega ühelt poolt takistada taoliste negatiivsete trendide levikut ja mõju Euroopa Liidus. Teiselt poolt aitame luua positiivset muutust, seades eesmärgiks Euroopa Liidu, kus kõik inimesed tunnevad end turvaliselt, kedagi ei diskrimineerita ning kõik on ühiskonnas kaasatud.

Eesti seisukohad ja nende põhjendused

1.1 Eesti peab oluliseks, et Euroopa Komisjon koostaks aastateks 2025+ uue mõjusa pikaajalise LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste strateegia, mille keskseteks eesmärkideks on diskrimineerimise takistamine, turvalisuse tagamine, kaasava ühiskonna loomine ning LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste edendamine üleilmselt.

Selgitus: Riigi pikaajalise strateegia Eesti 2035 aluspõhimõtete järgi peab kõigil Eestis olema võrdne võimalus eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks. Seda sõltumata individuaalsetest eripäradest ja vajadustest ning kuuluvusest erinevatesse sotsiaalsetesse rühmadesse. Heaolu arengukava 2023-2030 seab üheks eesmärgiks vähemusrühmadele võrdsete võimaluste tagamise eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks. LGBTIQ-inimesed on üheks vähemusgrupiks, kellel ei ole sageli teistega võrreldes võrdseid võimalusi ühiskonnaelus osalemiseks.

Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteetide 2023-2025 järgi on Eestile oluline, et Euroopa Liidus edendataks kõigis poliitikavaldkondades soolist võrdsust ja võrdseid võimalusi. Võrdsete võimaluste edendamine hõlmab endas kaasava ühiskonna loomist, diskrimineerimise takistamist ning turvalisuse tagamist erinevatele vähemusgruppidele. Seda seetõttu, kuna ilma nendeta ei ole võimalik võrdseid võimalusi rakendada. Inimõigusdiplomaatia aluste ja tegevuskava järgi on lisaks oluline tagada üleilmselt LGBTIQ-inimeste võrdsed võimalused ja turvalisus. Selle järgi mõistab Eesti hukka LGBTIQ-inimeste diskrimineerimise ja nende vastu suunatud vägivalda ning osaletakse aktiivselt nende õiguste kaitsmises.

1.2 Strateegia kesksete eesmärkide saavutamiseks peab Euroopa Liidu koostöö keskenduma järgmisele:

1.2.1 LGBTIQ-inimeste diskrimineerimise takistamiseks tuleb toetada liikmesriike LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste edendamisel ning diskrimineerimise vastu seismisel kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Eesti jaoks on väga oluline, et Euroopa Liidu eestvedamisel ennetataks ja tõkestataks internetis ja tehisintellekti (AI) süsteemides kallutatust ja diskrimineerimist.

Selgitus: Riigi pikaajalise strateegia Eesti 2035 järgi on Eestile kõigi inimeste, seal hulgas erinevate vähemusrühmade, võrdne kohtlemine ja diskrimineerimise vähendamine kõigis ühiskonnaelu valdkondades. Inimõigusdiplomaatia aluspõhimõtete järgi on üheks Eesti prioriteetseks teemaks murrangulised tehnoloogiad, millega võivad positiivse kõrval kaasneda

ka ohud inimõigustele. Eesti soovib kaasa aidata erinevate uute tehnoloogiate, eelkõige tehisintellekti (AI) läbipaistvale ja eetilisele kasutamisele. Eesti jaoks on oluline, et samad õigused, mis kehtivad veebiväliselt, kehtiksid ka veebis.

Tehisintellekti kasutamine võib süvendada LGBTIQ-inimeste diskrimineerimist ning soolist ebavõrdsust.² Tehisintellekti tegevuskava 2024-2026 järgi on oluline, et tehisintellekti lahendused oleksid usaldusväärsed ja tagaksid inimeste õiguste kaitse. Ohukohana nähakse tehisintellekti mitteoodatud kõrvalmõjusid nagu kallutatus või desinformatsioon. Üks tuntumaid näiteid tehisintellekti kallutatuse mõjust Euroopas on pärit Hollandist, kus riik kasutas aastaid algoritmi, mille abil ennustada võimalike lastetoetuste väärkasutajaid. Selle tulemusena esitas Holland 26 000 vanemale tagasimakse nõude, mida ei olnud võimalik vaidlustada. Seda vaatamata sellele, et võimaliku väärkäitumise osas polnud esitatud ühtegi tõendit. Algoritmid kahtlustasid väärkäitumises eelkõige etnilisi vähemusi ja mitme kodakondsusega inimesi.³

Selleks, et veebis tagada võrdne kohtlemine ning vähendada ohte inimõigustele tehisintellekti süsteemides, on oluline internetis ja tehisintellekti süsteemides aset leidvale kallutatusele ja diskrimineerimisele vastu seista.

1.2.2 LGBTIQ-inimeste turvalisuse tagamiseks tuleb toetada liikmesriike vaenukõne ja -kuritegude ennetamisel, LGBTIQ-noorte ja -laste kiusamise (sh internetis) ennetamisel ning LGBTIQ-ürituste turvalisuse tagamisel. Samuti peame oluliseks, et tähtsustaks LGBTIQ-inimestest kuriteoohvritele tugiteenuste pakkumist ning varjupaigataotlejate õiguste tagamist. Strateegias tuleb esitada ka Euroopa Liidu plaan selle kohta, kuidas hariduslike ja sotsiaalsete meetmete ning rahvusvahelise koostöö kaudu takistada intersooliste inimeste suguelundite moonutamise ja ümberpööramise praktikaid (*conversion practices*).

Selgitus: Riigi pikaajalise strateegia Eesti 2035 järgi on oluline, et Eestis oleks kõikidel inimestel turvaline elada. Siseturvalisuse arengukava 2020-2030 ja Heaolu arengukava 2023-2030 järgi on Eestile oluline, et kuriteoohvrid oleksid toetatud ja saaksid õigeaegse, piisava ja asjakohase abi. Põhiseadusega on keelatud ja karistatud ohutada vihkamist, vägivalda ja diskrimineerimist ühiskonnakihtide vahel.

Inimõigusdiplomaatia aluste ja tegevuskava järgi seisab Eesti koos samameelsetega LGBTIQ isikute õiguste tagamise ja võrdse kohtlemise eest. Eesti mõistab hukka seksuaalse sättumuse ja soolise identiteedi põhise diskrimineerimise ja LGBTIQ-inimeste vastu suunatud vägivalda ning osaleb aktiivselt nende õiguste kaitsmises, sealhulgas samameelsetes rühmades.

² Vt näiteks Keyes, O. (2018), „The misgendering machines: trans/HCI implications of automatic gender recognition“, Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction, 2(CSCW), 88. <https://doi.org/10.1145/3274357>.

³ Pablo Cerezo-Martínez, Alejandro Nicolás-Sánchez, Francisco J Castro-Toledo. Analyzing the European institutional response to ethical and regulatory challenges of artificial intelligence in addressing discriminatory bias. Frontiers in Artificial Intelligence. Juuni 2024. [Analyzing the European institutional response to ethical and regulatory challenges of artificial intelligence in addressing discriminatory bias - PMC](#)

Euroopa Põhiõiguste agentuuri 2023. aasta LGBTIQ uuringu järgi kogevad LGBTIQ-inimesed väga suures ulatuses vägivalda. Viimase viie aasta jooksul oli 9% Eesti LGBTIQ-inimese vastu toimunud füüsiline või seksuaalne rünnak. Viimase aasta jooksul koges iga teine LGBTIQ-inimene ahistamist nagu vägivallaga ähvardamine, jälitamine, jõllitamine, sõimamine. Vägivalla hirmus ei julge selge enamus LGBTIQ-inimestest endaga samast soost partneriga avalikus ruumis käest kinni hoida.⁴

Inimõigusdiplomaatia seab üheks prioriteediks laste õiguste kaitsmise, mille osaks on võitlus vägivallaga ja laste õiguste kaitsmine digiühiskonnas. Muu hulgas soovib Eesti panustada laste küberturvalisuse parandamisse. 46% Eesti LGBTIQ-noortest vanuses 15-17 on internetis näinud üleskutseid LGBTIQ-inimeste vastasele vägivallale. Samas vanuserühmas on kogenud teiste õpilaste või õpetajate poolt kiusamist üle 80% LGBTIQ-noortest.⁵ Eestile on oluline, et kõigil lastel oleks koolis turvaline. Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035 järgi tuleb luua vaimset ja füüsilist turvalisust tagav õpikeskkond.

Intersoolised inimesed on sündinud füüsiliste, hormonaalsete või geneetiliste sootunnustega, mis ei vasta normidele, mida peetakse meeste ja naiste kehale omaseks. Enamus taolisest variatsioonist ei ole ohtlikud intersooliste inimeste elule, tervisele või füüsilisele heaolule. Iganenud meditsiinilise arusaama järgi võib ja peab soolise variatsiooniga laste kehasid muutma selleks, et nad vastaksid tüüpiliste meeste või naiste kehadele. Enamasti kasutatakse selleks kirurgilisi või hormonaalseid sekkumisi. Selle arusaama järgi tuleks taolist sekkumist teha võimalikult varakult ja last tuleks kasvatada lähtudes sünnil määratud soost. Euroopa Nõukogu Parlamentaarset Assamblee hinnangul on taoline praktika tõsisel vastuolul inimeste õigusega füüsilisele puutumatusele. Sageli tehakse taolisi eluaegse mõjuga sekkumisi imikutele või väga väikestele lastele, kes ei ole võimelised selleks enda nõusolekut andma ning enda soove väljendama. Taoliste sekkumiste põhjusteks ei ole otsene oht inimese elule või tervisele ning see ei ole seotud raviprotseduuridega. Tegemist on kosmeetiliste operatsioonidega, mille eesmärgiks ei ole vältida meditsiinilisi vaid eeldatavaid sotsiaalseid probleeme. Lapsevanemaid võidakse survestada taolisteks sekkumisteks. Seetõttu on erinevad rahvusvahelised organisatsioonid soovitanud taolised meditsiiniliselt mittevajalikud sugu normaliseerivad praktikad ilma intersooliste inimeste informeeritud ja vaba nõusolekuta keelustada.⁶

Erinevad rahvusvahelised organisatsioonid on hukka mõistnud katsed muuta LGBTIQ-inimeste seksuaalset sättumust või sooidentiteeti. Seda ebateadusliku praktikat on nimetatud

⁴ FRA. EU LGBTIQ Survey III. 2023. [EU LGBTIQ Survey III | European Union Agency for Fundamental Rights](#)

⁵ FRA. EU LGBTIQ Survey III. 2023. [EU LGBTIQ Survey III | European Union Agency for Fundamental Rights](#)

⁶ Council of Europe. Parliamentary Assembly. Promoting the human rights of and eliminating discrimination against intersex people. 2017. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24232>

ebainimlikuks, julmaks, diskrimineerivaks ning üheks piinamise vormiks.⁷ 37% Eesti LGBTIQ-inimestest on kogenud katseid muuta nende seksuaalset sätumust⁸OBJ

Euroopa Liidu Varjupaigaameti järgi kogevad LGBTIQ-inimesed üle maailma oma elukoha riikides diskrimineerimist, tagakiusamist ja vägivalda. Rahvusvahelise kaitse otsija teekonda turvalisusesse mõjutavad tema seksuaalne sätumus, sootunnused, sooline identiteet ja sooline eneseväljendus. Samuti mõjutavad need asjaolud rahvusvahelise kaitse menetlusprotsessi ja kaitse saaja vastuvõttu sihtriigis.⁹

Inimõigusdiplomaatia alused seavad üheks Eesti prioriteediks migrantide õigused. Eesti seisab selle järgi koos Euroopa Liidu ja samameelsetega selle eest, et migrantide kohtlemine oleks kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja inimõigusnormidega. Samuti mõistab Eesti hukka LGBTIQ-inimeste vastu suunatud vägivalda ja diskrimineerimise ning osaleb aktiivselt nende õiguste kaitsmises. Eesti annab rahvusvahelist kaitset inimestele, keda on oma päritoluriigis taga kiusatud seetõttu, et nad on LGBTIQ-inimesed.

1.2.3 LGBTIQ-inimesi kaasava ühiskonna loomiseks tuleb tõkestada LGBTIQ-inimeste vastaseid narratiive ning tõrjuda ja suurendada teadlikust soostereotüüpidest. Eesti soovib, et Euroopa Liidus loodaks LGBTIQ-kodanikuühiskonnale ja nende inimõiguste kaitsjatele toetav keskkond. Eesti näeb Euroopa Liidul olulist rolli LGBTIQ-perekondade, seal kasvavate laste ning LGBTIQ-lastest õiguste tagamisel, samuti trans-, intersooliste- ja mittebinaarsete inimeste tunnustamise edendamisel.

Selgitus: Eesti jaoks on oluline kodanikuühiskonna edendamine ja inimõiguskaitsete toetamine. Heaolu arengukava 2023-2030 järgi on Eestile oluline toetada soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemisega tegelevate kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustike tegevust ja arengut. Inimõigusdiplomaatia aluste järgi toetab Eesti arengukoostöö kaudu tegevusi, mis edendavad kodanikuühiskonda ning seeläbi tugevat, sidusat ja demokraatliku ühiskonda.

Eesti jaoks on oluline, et kõikide perede ja laste õigused oleks tagatud. Heaolu arengukava üheks eesmärgiks on luua Eesti, mis on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks. Sihiks on see, et Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Eesti soovib luua võimalused lapse abivajaduse ennetamiseks ja võimalikult varajaseks märkamiseks ning vajaliku toe õigeaegseks pakkumiseks ning lapse heaolu tõsiselt kahjustavate olukorda tõhusaks lahendamiseks. Siseriiklikult reguleerib kõikide laste, sealhulgas LGBTIQ-lastest, õigusi lastekaitseseadus. Inimõigusdiplomaatia aluste üheks prioriteediks on laste õigused. Eesti lubab seista lapse õiguste kaitsmise eest, keskendudes hariduse kättesaadavusele, võitlusele vägivallale, lapse füüsilise karistamise ja muu kehalise väärkohtlemise keelustamisele ning lapse õiguste kaitsmisele digiühiskonnas.

⁷ Uladzislau Belavusau. Conversion Practices on LGBT+ People. Directorate-General for Internal Policies. European Parliament. 2023. [Conversion Practices on LGBT+ People](#)

⁸ Council of Europe. Parliamentary Assembly. Promoting the human rights of and eliminating discrimination against intersex people. 2017. <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24232>

⁹ European Union Agency for Asylum. LGBTIQ applicants in asylum systems. 2024. [LGBTIQ applicants in asylum systems, Fact Sheet No 27](#)

Eesti jaoks on oluline tõrjuda soostereotüüpe ja suurendada teadlikust nendest. Heaolu arengukava järgi soovib Eesti vähendada negatiivsete soostereotüüpide levikut ja nende piiravat mõju. Inimõigusdiplomaatia aluste järgi seisab Eesti vastu soolise võrdsuse vastastele liikumistele. ÜRO soolise võrdõiguslikkuse agentuuri UN Women järgi LGBTIQ-inimeste õiguste vastased liikumised kattuvad sageli soolise võrdsuse vastaste liikumistega. Nii nimetatud „sooideoloogia“ mõistega vastandutakse üheaegselt soolise identiteedi mõistele, naiste õigustele ja laiemalt LGBTIQ-inimeste võrdsele kohtlemisele. Seetõttu on LGBTIQ-inimeste vastastele narratiividele vastu seismine otseselt seotud naiste õiguste kaitsmisega.¹⁰ LGBTIQ-teemasid kasutatakse sageli ka välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise (FIMI) vahendina, millel võivad olla laiemad mõjud meie demokraatlikule ühiskonnakorrale. Vt seisukoha 1.2.4 selgitust.

Eesti jaoks on oluline, et Euroopa Liit edendaks trans-, intersooliste- ja mittebinaarsete inimeste tunnustamist. Eesti esitas Euroopa Kohtule eelotsustaotluses C-43/24 kirjaliku seiskoha küsimusele, kas liidu õigusega on kooskõlas õigusnormidele antud siduv tõlgendus, mille kohaselt mõistetakse perekonnaseisuaktides mõistet „sugu“ üksnes bioloogilise soona. Eesti vastas kohtu küsimusele, et diskrimineerimise vältimiseks, isikute era- ja perekonnaelu austamise põhiõiguse ja isikute vaba liikumise tagamiseks peavad liikmesriigid tagama juriidilise sootunnustamise võimaluse lähtudes isiku soolisest identiteedist. Seetõttu ei ole õiguspärane tõlgendada mõistet „sugu“ vaid bioloogilises tähenduses ning takistada seeläbi sooandmete muutmise kande tegemist. Antud kohtuasjas käsitleti kitsalt transsooliste isikute tunnustamisega seotud küsimust. Samas Eesti esitatud seisukoha põhjendus lähtub põhimõttest, mille loogiliseks tulemuseks on see, et Euroopa Liit peaks tunnustama isikute sugu lähtudes nende soolisest identiteedist. See hõlmab endas lisaks transsoolistele isikutele ka intersoolisi ja mittebinaarseid isikuid.

1.2.4 LGBTIQ-inimeste võrdseid võimalusi ja nende inimõigusi tuleb edendada ka üleilmselt, sealhulgas rahvusvaheliste koostööformaatide kaudu. Peame vajalikuks, et Euroopa Liit seisaks LGBTIQ-kodanikuühiskonna ja nende inimõiguste kaitsjate turvalisuse tagamise eest kolmandates riikides ning panustaks LGBTIQ-inimeste vastase desinformatsiooni ja teabe moonutamise takistamisse.

Selgitus: Eesti Euroopa Liidu poliitika 2023-2025 järgi on Eestile oluline, et püsiks inimväärikust, üksikisiku põhiõigusi ja -vabadusi, demokraatlikku valitsemisviisi ning õigusriiki austav ühiskonnakorraldus Euroopas. Inimõigusdiplomaatia aluste ja tegevuskava järgi seisab Eesti koos samameelsetega LGBTIQ isikute õiguste tagamise ja võrdse kohtlemise eest. Eesti lubab hukka mõista seksuaalse sättumuse ja soolise identiteedi põhise diskrimineerimise ja LGBTI inimeste vastu suunatud vägivalda ning osaleda aktiivselt nende õiguste kaitsmises, sealhulgas samameelsetes rühmades.

Samas on märgitud, et Eesti jaoks on välispoliitikas oluline kodanikuühiskonna ja demokraatia edendamine. Eesti toetab arengukoostöö kaudu tegevusi, mis edendavad kodanikuühiskonda

¹⁰ UN Women. LGBTIQ+ communities and the anti-rights pushback: 5 things to know. 2024. [LGBTIQ+ communities and the anti-rights pushback: 5 things to know | UN Women – Headquarters](#)

ning seeläbi tugevat, sidusat ja demokraatliku ühiskonda. Eesti peab oluliseks inimõiguskaitstjate toetamist ning nende turvalisust. Heaolu arengukava järgi on Eestile oluline toetada soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemisega tegelevate kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustike tegevust ja arengut.

Eesti Euroopa Liidu poliitika järgi on Eesti eesmärgiks tegeleda tõhusalt infomanipulatsiooni leviku takistamisega. Samas on välja toodud, et tuleb tegeleda desinformatsiooni leviku piiramisega. Tehisintellekti tegevuskavas 2024-2026 nähakse desinformatsiooni ühe tehisintellekti mitteoodatud kõrvalmõjuna. LGBTIQ-teemasid kasutatakse sageli välisriigist lähtuva infoga manipuleerimise ja sekkumise (FIMI) vahendina¹¹. Selle abil üritatakse ühiskonda lõhestada mitte ainult kitsalt LGBTIQ-teemadel vaid laiemalt tekitada vastasust valitsuse poliitikale, seada kahtluse alla demokraatlik kord ning suurendada polariseerivat arusaamist erinevatest kohalikest ja rahvusvahelistest sündmustest. Seetõttu on oluline taolistele narratiividele vastu hakata mitte ainult kitsalt LGBTIQ-inimestele võrdsete võimaluste tagamiseks, vaid see kannab endas laiemat demokraatia kaitsmise eesmärki.

1.3 Strateegia elluviimise toetamiseks liikmesriikides peab Euroopa Komisjon eelkõige rahastama liikmesriikide algatusi ja projekte, edendaks võrdsete võimaluste tagamiseks vajalike andmete kogumist, aitaks kaasa liikmesriikide vahelisele kogemuste vahetamisele ning pakuks koolitusi ja teisi võimekust suurendavaid tegevusi.

Selgitus: Eestile on oluline, et Euroopa Liit rahastaks liikmesriikide algatusi ja projekte, mis edendavad LGBTIQ-inimeste võrdseid võimalusi. See on oluline selleks, et kasvaksid liikmesriikide võimekused ja võimalused LGBTIQ-inimestele võrdsete võimaluste tagamisel.

Eesti jaoks on oluline koguda võrdsusandmeid erinevate vähemusgruppide kohta, seal hulgas LGBTIQ-inimeste. Seda selleks, et andmete abil kujundada teaduspõhist võrdeid võimalusi edendavat poliitikat. Heaolu arengukava 2023-2030 seab sihiks tagada regulaarsete ja kvaliteetsete andmete tagamine erinevate vähemusrühmade olukorra ja vajaduste kohta. Samuti on selle järgi oluline, et taoline andmete kogumine ja rakendamine oleks horisontaalne ehk taolisi andmeid kogutaks ja kasutataks kõigis asjakohastes valdkondades. Euroopa Liidu prioriteetide kohaselt peab Eesti oluliseks, et Euroopa Liidu tasandil oleks olemas ebavõrdsuse analüüsi võimaldavad andmed ning tagatud Euroopa Liidu otsustusprotsessides osalejate soolise võrdsuse ning võrdsete võimaluste edendamise alane teadlikkus ning oskused ja ressursid. Eesti jaoks on oluline, et jätkuksid Euroopa Liidu eestvedamisel toimuv võrdsusandmete kogumine, mis annab hea sisendi poliitika kujundamiseks ning võrdlusbaasi teiste riikide ja üldiste trendidega. Eestil ei ole täna võrreldavat võimekust koguda LGBTIQ-inimeste kohta niivõrd põhjalike andmeid, mistõttu on Euroopa Liidu eestvedamine Eestile väga oluline.

Eesti hindab kõrgelt Euroopa Liidu erinevaid tegevusi, mis soodustavad liikmesriikide vahelisi kogemuste vahetamisi ning aitaksid suurendada liikmesriikide võimekust LGBTIQ-teemadega tegelemiseks. Eesti on osalenud aktiivselt Mittediskrimineerimise, võrdsuse ja

¹¹ Euroopa Välissteenistus. FIMI targeting LGBTIQ+ people: Well-informed analysis to protect human rights and diversity. 2023. [EEAS-LGBTQ-Report.pdf](#)

mitmekesisuse kõrgetasemelise töörühma raames loodud LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste alarühmas ja hindab kõrgelt selle tööd. Alarühm on võimaldanud liikmesriikide vahelist kogemuste vahetamist ja üle-Euroopaliste arengutega paremini kursis olemist, loonud otsesuhtluse Euroopa Komisjoni vastava teemaga tegelevate üksustega ning tutvustanud olulisi valdkonda puudutavaid uuringuid. Samuti hindame kõrgelt Euroopa Liidu poolt loodud erinevaid koolitusi ja teisi võimekust suurendavaid tegevusi. Eesti jaoks on oluline, et taolised kogemuste vahetamist ja võimekust suurendavad tegevused jätkuksid.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 10 on märgitud, et „oma poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel püüab liit võidelda diskrimineerimisega soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel“. LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste tagamine on sarnaselt teiste võrdsete võimaluste teemadega horisontaalne. See tähendab, et see puudutab mitmeid ühiskonnaelu valdkondi. Taoliste teemadega tegelemisel on vaja seetõttu valdkondade üleseid tegevusi ja selle koordineerimist. Eesti jaoks on oluline, et Euroopa Liit looks pikaajalise LGBTIQ-inimeste võrdsete võimaluste strateegia, mille abil Euroopa Liidu tasandil koordineeritaks LGBTIQ-inimeste võrdsete võimalustega seotud tegevusi.

Huvigruppide kaasamine

Eesti seisukohtade väljatöötamiseks küsiti sisendeid Sotsiaalministeeriumilt, Haridus- ja Teadusministeeriumilt, Kultuuriministeeriumilt, Justiits- ja Digiministeeriumilt, Siseministeeriumilt, Välisministeeriumilt, Riigikantselei strateegilise kommunikatsiooni valdkonnalt.

Arvamused edastasid Sotsiaalministeerium, Justiits- ja Digiministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium.

Saabunud sisendid ja hinnangud nendega arvestamise kohta on esitatud kaasamise tabelis (Lisa 1).